

BOLZOVIC

POŠILJA: IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leto: 4.

Št. 126

10. septembra 1944.

Jugoslavija pred osvobojenjem in prerobenjem

SPLOŠNA OFENZIVA V JUGOSLAVIJI — NARODNA OSVOBODILNA VOJSKA SE JE STRNILA Z RDEČO VOJSKO — NA ZAHODU SO ZAVEZNIŠKE POMORSKE, LETALSKE IN KOPNE SILE SKUPNO Z N.O.V. JUGOSLAVIJE NA POHODU PROTI SAVSKI RAVNINI.

Moskva, 7. (U.P.) — Radio "Svobodna Jugoslavija" je sinoči objavil, da je Rdeča vojska prekorčila Donavo pri Železnih vratih in zavzela prvo jugoslovansko mesto Kladovo na desnem bregu Donave, kjer se je združila z N.O.V. Jugoslavije.

Rim, 7. (Reuter) - Kopne, pomorske in letalske sile so skupno z oddelki N.O.V. maršala Tita pričele splošno kombinirano ofenzivo v Jugoslaviji.

Sredozemsko vrhovno poveljstvo, 7. - David Brown, posebni Reuterjev dopisnik pri Sredozemskem vrhovnem poveljstvu javlja, da je pričela splošna kombinirana ofenziva proti nemškemu prometnemu omrežju v Jugoslaviji že pred enim tednom. Pet oboroženih sil sodeluje v ofenzivi; Narodno-osvobodilna vojska maršala Tita, Balkansko letalsko poveljstvo, ki je bilo osnovano pred nekaj meseci, 15. letalska armada, zavezniške kopne Jadranske oborožene sile in zavezniška mornarica.

Razvoj vojnih dogodkov na Balkanu zavzema naravnost senzacionalne oblike. Splošna zavezniška ofenziva v Jugoslaviji, tako s strani Rdeče vojske v Donavski kotlini, kakor tudi s strani zaveznikov na jadranski obali in seveda še prav posebno s strani N.O.V. maršala Tita v samem osrčju države, ima namen, da odreže 150.000 Nemcev, ki so se v zadnjih 41 mesecih razpasli po vsem Balkanskem polotoku.

V tukajšnjih kompetentnih krogih smatrajo, da je prihod Rdeče vojske na vzhodno jugoslovansko mejo in njihova priključitev z bojevniki maršala Tita že sam po sebi zaprl odstopnico prusijaškim hordam po Vardarski in Moravski dolini. V splošnem vojaški strokovnjaki mislijo, da je 150.000 Nemcev izgubljenih. Maršal von Weichs, nemški vrhovni poveljnik na Balkanu nima že prav nika kega upanja več, da bi mogel rešiti tudi en sam del svojih hord na Balkanu.

To kar smo tri leta želeli in v našem listu pogostokrat napovedovali, se bo zgodilo. Po vsej Evropi so se razlile ropoželne, krvoločne in zločinske Hitlerjeve horde in dejali smo takrat, da bodo na Balkanu tudi pokopane. Pravična usoda - izgleda - bo tem našim upom ustregla.

Uradno poročilo, ki je bilo izdano v Rimu o novih obsežnih vojaških operacijah v Jugoslaviji, ne navaja področij vdora. Vsemu svetu pa je znano, da nadzira maršal Tito s svojimi 250.000 bojevniki obširna področja Jugoslavije. Genialna taktika maršala Jugoslavije, Tita prihaja v tem trenutku do svoje popolne veljave in pomembnosti. Prepričani smo, da bodo očiščevalne akcije potekale brez posebnih, ne nenormalnih žrtev za zaveznike, ker so pot skozi tri leta pripravljali in odpirali s svojimi življenji in s svojo krvjo bojevniki N.O.V.

Uradno poročilo gen. Wilsona v nadaljnjem razkriva, da imajo sedanje operacije namen odrezati nemška prometna omrežja v Jugoslaviji. Očitno je, da bodo skupne zavezniške oborožene sile, ko se bo progla enkrat zaprla, uničene brez posebnih zavezniških žrtev.

Vsa jugoslovanska jadranska obala je hribovita in je za kopne operacije hudo neprikladna.

(Konec na 16.strani)

PODOBNOŠTI ITALIJA - NEMČIJA

UČITELJI IN MOJSTRI DRUG DRUGEGA

Pred svojim odhodom v osvobojeno slovensko domovino, mi je prijatelj Slovencev in veren zagovornik naših teženj dejal: "Že tri leta pišete o Italiji in fašistih, to danes pač ni več zanimivo!" Res je to težko, še težje pa je četrto stoletja trpeti pod Italijo in 29 mesecev voditi vojno na življenje in smrt z najogabnejšim in najpodlejšim nasprotnikom. Primorskim Slovincem zgodovina gotovo ni bila naklonjena, ali kar odkrito povem: ne razumem, kako je mogoče primorskemu Slovincu misliti še na kaj drugega. Končno so fašisti s prusijaškimi divjaki še vedno na naši zemlji. Še vedno trpinčijo naše rojake. V članku Ilje Ehrenburga, ki ga priobčujemo kot nadaljevanje teh nekaj žalostnih vrstic, pravi ta najboljši sovjetski pisatelj: "Nemčija, to ni literarni pojem, pač pa je to nesreča." To zelo točno oceno bi za Italijo lahko obrnili takole: "Italija to ni literarni pojem, to je zgodovinska sramota. Da nadaljujemo z besedami Ilje Ehrenburga: "To je železo, ki se je zapičilo v srce vsakemu izmed nas. Nad tri leta so naši rojaki razmetani s svojih domov, iztrgani svojcem in mislijo samo na fašiste in Prusijake: vojskujejo se. Spoprijateljili so se z ledeno nanoško burjo, s trnovskimi gozdovi, s snežniškimi brezdni, s kraškimi skalami in tolminskiimi strminami; seznanili so se s peklenskim vriščem strmoglavcev, z lajanjem metalcev min na 6 cevi in z nemškimi tanki "Tiger." Že nad tri leta sedijo naši ljudje s smrtjo pri mizi, s smrtjo spe in s smrtjo se bore. Že danes blagoslavljam dan, ko bomo lahko pozabili na Lahe in Nemce; to bo v resnici srečen dan..."

Zelo rad bi mislil na druge stvari in jih popisoval: ljubezen, delo in stvari, ki so mi tako zelo pri srcu: potovanja skozi črno Afriko, krasote Kenije, divjino Sudana in Ugande, raznolikost Abesinije in zapuščenost Somalije. Lahko bi popisoval sveto deželo in njene skrivnosti, njena protislovja, tajinstvenosti Mrtvega morja in obupanosti Arabske puščave; eno samo dolgo pot iz Kaira v Solum, Bengazi, Tripoli, Gabes, Tunis, Alžir, pa vse tja do atlantske Casablanca... Ali poslušal sem pripovedovanja vojakov-bojnikov, ki so bili še pred kratkim na slovenskih tleh in ki so sodoživljali vso grozoto in vse trpljenje slovenske zemlje. 25 polnih let so prihajali s culico v rokah, ponižni in hlapčevsko priliznjeni, bosí in raztrgani, odhajali pa so kot kapitalistični mogotci, ošabni, brutalni, obenem pa tako strahopetni... Prišli so drugi po vojaško oblečeni, s smrtnimi črnimi srajcami, prišli so v to slovensko napredno zemljo samo zato, da bi s svojimi ostudnimi stopali in neumitimi nogami poteptali slovenskega otročička. Če bi pri tem pozabljal na sovraštvo, na maščevanje, bi podcenjeval samega sebe. Ali imam ga zadosti za vse njihovo in svoje življenje.

Človeško srce je temačen gozd, lahko se človek v njem izgubi. Nenadoma se nekaj vname in zopet ugasne. Zgodi se, da človek pozabi na ljubezen žene, ki jo je ljubil polovico svojega življenja, da pozabi na svojega najboljšega prijatelja, ali smrti ni mogoče ogoljufati. Obkroža te vso noč: vsak mrtvec ima svojo pravico. Glejte jih okrog nas: razrezane, pohojene, zadavljene; glejte znance, sorodnike, prijatelje,

neznance; otroke, dekleta, starčke, ki šepetajo: "Mi vstajamo, se smejemo. Jemo vsakdanji kruh in gledamo v zvezde. Tudi mi bi hoteli živeti, pa nas ni več. Fašist nam je zamašil usta s kraško zemljo, že pred štirinajstimi leti: Bidovec, Miloš, Marušič, Valenčič. In pred 32 meseci. Bilo je na sveti božični dan: Viktor Bobek, Ivan Ivančič, Ivan Vadnjal, Josip Tomažič in Simon Kos. In koliko jih je bilo pred njimi in za njimi? Fašisti, pristni Lahi so jih umorili. Staro in mlado, surovo in s prazno dušo je kakor podganja zalega padlo po nas. Odjeknilo je v Bazovici, na Opčinah, v Vipavski dolini, po Krasu, po Reški dolini, po Pivki in Brkinih, po Idrijski kotlini, Trnovskem gozdu, po Soški dolini, po Cerkljanskem in Kobariškem, po Bovškem in po Brdih. Ena sama krvava sraga. Kdor je to videl, kdor je to doživel in preživel, ta pozna eno samo misel: Smrt fašizmu!

Bilo je 8. avgusta 1942. leta, v sredi lepe Vipavske doline, blizu Ajdovskega trga. Malo vstran od glavne ceste stoji mala slovenska vasica Ustje. Tega jutra je nenadoma planila v svet vest, da so umorili v tej nedolžni vasi laškega karabinijerskega maršala. Z grozo in strahom so Ajdovci šepetali to vest od ust, do ust, saj so vedeli, kaj pomeni taka nasilna smrt. V Ajdovščini je bil takrat nastanjen bataljon alpincev.

Nekaj dni pred tem je Mussolini na Travniku v Gorici rohnol in hujskal laško počestno fakinažo k pogromom na slovenski narod. Slehernemu laškemu pritepencu, zadnjemu žeparju in kriminalnemu tipu je izročil "carto bianco" proti Slovincem. Zadnji cestni pobalin je z njo prejel ne samo popolno svobodo nastopanja proti Slovincem, pač pa mu je bila z zločinom proti našemu narodu odprta pot do visokega fašistovskega položaja, do odlikovanj in napredovanja. Tega dne je Mussolini javno in pred vsem svetom ponižal Italijo na zamorsko afriško pleme...

Okrog sedme ure zjutraj se je pričel dvigati tam od Ustij gost črni dim. Po gmajnah in mejah pa so se gostile številne kolone alpincev v polni bojni opremljeni. S puškinimi kopiti in bajoneti so zganjali ljudi iz njiv in meja. Vse moške so odpeljali s seboj, otroke pa nagnali domov. Po vsej okolici so pokale puške in rezgetale strojnice. Izgledalo je, kakor da je v bližini nekje prava bitka. Medtem se je obroč alpincev stiskal okrog nesrečne slovenske vasi. Vsak kv. meter zemlje je bil zastražen. Nihče ni mogel v vas niti iz nje. Bataljon karnskih in piemontskih alpincev, ki je bil že poprej po vsej Vipavski dolini znan kot roparska, nedisciplinirana in podivjana druhal, ki je že davno izgubila zadnje sledove vojaške časti, ta druhal je imela obračunati z nesrečno vasjo.

Orožniki so pričeli hoditi od hiše do hiše in opozarjali so ljudi naj na hitro rešijo iz hiš kar morejo, ker bodo čez pol ure alpski razbojniki zažgali vas. Ljudje so vsi zbegani hiteli s pospravljanjem najpotrebnejšega, pa časa je bilo zelo malo. V vas so se pričeli vsipati alpski oddelki. Ljudi so zganjali na trg pred cerkev. Preteptali so jih in zasramovali na najpodlejši način. "Legendarno junaštvo" proti neoboroženemu slovenskemu kmečkemu človeku bo gotovo z zlatimi črkami napisano v ana-

lih najsrამotnejše vojske na svetu . . .

Prestrašena slovenska dekleta so v samih spodnjih oblekah skakala skozi okna in bežala pred zverinskimi rimskimi kulturonosci. Starejši slovenski kmet je v hitrici pospravljanja pozabil v hiši na prihranjeni znesek italijanskih lir, pa je zato stekel nazaj proti svojemu domu, da bi rešil svoje zadnje, krvavo prislužene prihranke. V trenutku, ko je spraševal alpinskega zločinca za dovoljenje, mu je ta figarski junak pognal kroglo v glavo vpricho lastne žene, ki je stala na pragu domače hiše. Kasneje so same oblasti razglasile, da je bil ta slovenski kmečki junak ustreljen po nedolžnem.

Alpinska druhal je divjala tudi v sosedni vasi Uhanje. V neki hiši je ležala na smrt bolna mati, ki ji je v zadnjih urah stala ob strani hči edinka. V tem trenutku je planil v sobo ves divji poročnik alpincev. Hči, videč, kaj se dogaja, mu je zabrusila v obraz: "Saj menda vendar niste živina in ste ljudje, da mi ne pustite matere v miru vsaj še teh par ur, ko je pri življenju?" Razjarjena beštija v italijanski vojaški uniformi se je vrgla nad slovensko dekle, se s kremplji kakor kragulj zarila v njene lase, nato pa potegnila pištolo in jo nastavila na prsi nesrečnega dekleta. Pri tem pa je ta neštvar tulil: "Kaj mi smo živali?" V tem so priskočile druge ženske na pomoč, se vrgle na tla ter prosile in rotile... V sosedni hiši je zagrmelo in laški strahopetec se je tako ustrašil, da je pozabil na vse in zbežal. To je dekletu rešilo življenje.

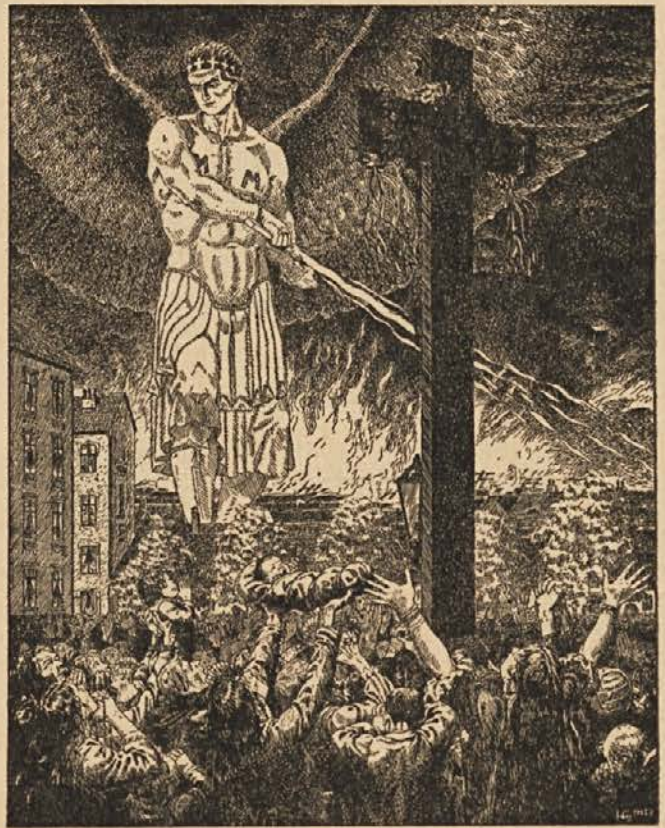
Največje grozodejstvo pa je izvršila alpinska druhal pri skupini hiš, kamor so alpinci sami zvlekli truplo karabinijerskega maršala, ki so ga sami umorili in naprtili krivdo domačim partizanom. V tej skupini hiš so prijeli vse moške, ki jih je bilo sedem ter jih odpeljali z dvema drugima, ki so jih tisto jutro pripeljali v vas iz ajdovskih zaporov. Bila sta to osumljenca nekega podobnega slučaja, ko je bilo požganih nekaj hiš nad Hraščami pri Št. Vidu. Vseh devet mož in fantov so odpeljali v klanec, južno od vasi. Tam so nad nedolžnimi žrtvami izvršili najogabnejše orgije, kar so izpričala sama trupla, ki so jih drugi dan odpeljali v mrtvašnico na ajdovsko pokopališče in jih tam zmetali na kup. Pogled na to krvavo gmoto je bil naravnost strašen in pretresljiv. Vsa trupla so bila razbita, razrezana, en sam kup mesa in krvi.

"Osem dni kasneje", tako pripoveduje slovenski vojak-očivdec, "sem sam obiskal kraj, kjer so jih pomorili. Ves klanec je bil še pomazan s krvjo. Lasje, kosi človeške lobanje, razrezani deli obleke, vse to je še po osmih dneh ležalo okrog. Med umorjenimi sta bila tudi dva fanta, ki sta morala istega jutra peljati krsto maršala v Ajdovščino in so ju nato pripeljali nazaj, kjer so ju zaklali."

Ni jim pa bil dovolj to množestveni pokolj. Požgali so vse, kar je ogenj dosegel in česar sami niso mogli razdejati. Od prejšnje, življenjapolne vasice niso ostali kot črni zidovi in sivina pepela.

Na trgu pred cerkvijo so medtem obkoljene ženske, starčke, otroke in dekleta obkrožili s strojnica-mi in rjovelj kot divje zveri: "Copare tutti!"

Na intervencijo nekaterih manj zverinskih Lahov so napol gole in vsega izropane ljudi odpeljali v Ajdovščino, kjer so žene in otroke razgnali, moške pa pozaprlj.

Hinko Smrekar: Vojska (1911)

Tako je bilo "junaško delo" ostudnih karnskih in piemontskih zločincev dokončano: devet mož na zverinski način poklanih, vsa vas požgana. V njej ni ostalo razen cerkve, župnišča in hiše, v kateri je stanovala mati sina, ki je bil v nemški vojski, ničesar. Vaščani razgnani po zaporih, ženske in otroci praznih rok, brez domov, prepuščeni na milost in nemilost vipavski burji.

Očivdec pripoveduje dalje: "Umor orožniškega maršala je ostal uganka, ljudstvo pa je ugotovilo tole: 1.maršal je bil med ljudmi, čeravno ni užival nobenih simpatij, znosljiv; 2. takrat ni bilo v okolici še nobene ljudske vstaje; 3.nihče izmed prebivalcev ni slišal nobenega streljanja v noči med 7-in 8.avgustom; 4.same civilne oblasti, ki so vodile preiskavo, so izpodbile izjave alpincev.

Dejstvo je, da maršal med alpinci ni bil priljubljen, ker se je brigal za red in bil še precej nepristranski. Orožniški maršal se je mnogo trudil, da bi pojasnil umor orožnika nekaj tednov pred tem. Vse je kazalo, po izjavi samega maršala, da so ta umor izvršili alpinci. Zelo obtežljiva za alpinsko druhal je bila ugotovitev, da so prišli 7.avgusta ob 11 uri ponoči alpinci klicat maršala, ki se je ravno vračal iz kinematografa, naj gre z njimi, češ, da so v vas Ustje prišli partizani. Za "očiščenje vasi" jih je bilo pač dovolj in bi to lahko storili brez maršalove pomoči. Med skupino alpincev, ki so prišli klicat maršala, je bil tudi alpinski podčastnik, ki je osebno vodil požig vasi. Na cesti čez potok Rojžk so ostali še več dni po pokolju madeži krvi in so oblasti same sumničile, da je bil maršal na tem mestu umorjen, nato pa prenešen v vas. Vesti so tudi pripovedovale, da se je našla priča, ki je izpovedala, da so alpinci maršala umorili, ali so to pričo oblasti "likvidirale".

Tako je izpovedal očividec. Ali je mogoče kdaj pozabiti v življenju taka strašna hudodelstva in ali je mogoče kdaj odpustiti narodu, ki je razsejal tako seme?

IN NEMCI?

(Ilja Ehrenburg)

Je nekje v bližini Tripolij, ob Dnjepru, prav blizu ceste, ki pelje v Obukov, mala globel. Sneg je pokril strešico napisne table, kjer stoji zapisano tole: "1. julija 1943 so nemški krvniki na tem mestu mučili do smrti 700 oseb — starčkov žensk in mater z njihovimi otroki vred. Končno so jih postrelili. Med njimi Marijo Bilik, njenih pet otrok in njeno mater, staro 60 let in Dunjo Gorbakovo z dvema hčerka-ma."

Dunjo Gorbakovo so aretirali v postelji. Prosi-la jih je, da bi se lahko poslovila od otrok. Nemški divjaki so se zakrohotali. Vzeli so ji obe hčerki Volodijo, ki je imela sedem let in Kolijo, ki je bila stara 23 mesecev. Nemci so oba otroka ustrelili pred očmi matere, ki ni spustila iz sebe niti glasu. S pogumnim korakom je odšla pred svojimi krvniki. Nisem je poznal, ali v mislih sem jo gledal ljubečo in dobrega srca, zvesto in tako zelo preprosto.

Mož Marije Bilikove je bil na vojni. Marijo so odpeljali čez dan. Ponoči so zopet udarjali po vratih. Fedora, Marijina sestra, jim je odprla: "Obleci otroke!" so ji ukazali. Odgovorila jim je: "Saj vidite, da spijo, kaj hočete z njimi?" — "To kar smo storili z materjo!" Fedora je otročičke oblekla v bele srajčke. Volodja, ki je imela 11 let, je nosila Fedjo, ki je bila stara 2 leti. Mala Tanjuška in Ganulija sta stopicali za njima. Mikolka je protestirala: "Ne grem nikamor, sem tako zaspana..." Izvlekli so jo iz hiše za kito. Fedja je spraševala Volodjo: "Kam pa gremo, kje je mama?" Volodja je molčala. Razvrstili so jih ob dnjeprskem nasipu, potem pa so jih žive zmetali v temno globel.

Medtem so našli grobišče in tudi trupelce Volodje, ki je v svojih ročicah stiskala malo Fedjo. Anton Bilik je z bojišča poslal dopisnico svojim sosedom: "Ljubi moji prijatelji! Prosim sporočite mi, kaj je z mojo ženo in otroci..."

Kdo bi moral pozabiti otročičke v belih srajčkah na dnjeprskem nasipu? Kdo bi mogel pozabiti na tragedijo mesteca Tripolije in kdo bi mogel pozabiti na nesrečo prijatelja Antona Bilika? Sedemsto... Kaj lahko številke povedo, kaj je mučeništvo? Vsakdo izmed njih je imel svoje življenje, svojo ljubezen, svoj kot. Na kaj naj torej mislimo, če ne na Nemce? Ubijajte jih! Če ne zaradi moje lastne nesreče, jih ubijajte zaradi maščevanja male Mikolke, ki bi tako rada še spančkala in zaradi Volodje, ki je v največji bolečini, dejala svojemu bratcu: "Gremo k mami!"

Kako prijetno vam zveni beseda globel; v njej raste trava, cvetice, zemlja je črna kot oči ciganke in tam ob robu cvetejo šopi velikih marjetic, s katerimi dekleta ugibajo svojo ljubezen, vsega po malo... Danes je ta beseda strašna. Zdi se, da iz globeli izstopajo mrtveci. Tisti iz Tripolij, pa to ni edina globel. Tudi pri Kijevu je taka globel. Umrli bomo, ali pozabili ne bomo. Vsako ukrajinsko mesto ima svojo globel, povsod so se dogajala ista grozodejstva; koščki perila, zmrznjena trupla, otroške igrače, oškropljene s krvjo. Ne! Kdor to pozablja, ta ni človek...

Na drugi strani naše domovine, blizu Novgoroda je malo naselje Zamošje. 14. januarja tl., ko so se Nemci umikali, so vas zažgali. Zažgali so hiše in 107 prebivalcev. Nemci so nagnali žene in otroke v hišo Pavla Gadulina. Bilo jih je 40. Prešteli so jih. Nемец je dejal: "Vierzig, gut!" Polili so hišo z bencinom. Prestrašena je Valerija Nikulina skočila skozi okno. Nемец jo je na mestu ustrelil. Njena dva otroka Vanjuška, ki je imela 8 let in Tanja, ki je bila stara 6 let, sta skočili za svojo materjo in se vrgli nad mrtvo truplo. Isti Nемец je pobil oba otroka. Nato so Hitlerjevci zažgali ostale hiše. Pri Zolotarjevih so živo spekli vso družino; oba stara in petletno hčerko Genijo. V hiši sta bili dve stari ženi: Piemonova in Mitrofanova. Stiskali sta svoja dekletca Guenijo, ki je bila stara 7 let, Volodjo staro 4 leta in Aljošo, staro dve leti. "Kaj so vam storili otroci?" je zavpila Anastazija Piemonova, trudeč se, da bi s svojim telesom zavarovala Aljošo. Nемец je zakričal: "Russen! Gut!" Pobil jih je z avtomatično puško. Aljoša je ostal pri življenju, toda krogla mu je zdobila kost in zato je pohabljen. Komaj 2 leti ima, pa je že marsikaj preizkusil.

SLIKA PORAZA

Voditelji narodno socialistične Nemčije bi si morali danes ogledati cesto, ki pelje iz Truna v Chambois, da bi uočili, kaj se je zgodilo z njihovo ponosno armado na zahodu. To so bili prizori krvi in popolnega razdejanja, prizori, ki jih človek pozablja le zaradi upov in nad v jutrišnjo zmago. To je odsek, ki vodi iz doline Dives in kamor so se zatekli pomešani oddelki nemške vojske, da bi si na kakršen koli način rešili življenje. Tu pa jih je čakala smrt britanske vojske na preži in tu so jih čakali tudi raketni izstrelki letal Typhoon.

Skoro vsak jard zemlje so obstreljevale zavezniške baterije. Po poti iz Truna je kar težko najti za dober predpasnik obsežno zemljišče, ki ne bi moglo pripovedovati svojih krvavih zgodb. Cestni jarki so napolnjeni z uničenimi vozili vseh vrst, zelene doline so vse plavosive nemških uniform in opreme. Vse tja do obrežij in do samih robov pšeničnih poljan leže mrtveci tako kakor jih je prestrigel strel na begu.

Štiri polne dni je tu divjala smrt. Ceste, ki so jih blokiral tanki in tovorna vozila, so bile neprehodne. Le redki zemljan si je tu rešil življenje. Majhna vasica St. Lambert sur Dives napravlja naravnost grozoten vtis. To je eno samo pokopališče nemških vojakov, ki so včeraj poskušali pretrgati verigo, ki jih je obdajala. Na nekem področju, ki meri dobro kv. miljo leže v strašnem neredu izgoreli in uničeni tanki, cele baterije, ogromni tovorni avtomobili, puške vseh vrst in tudi vprežna vozila.

Tu ni pokopana neka organizirana vojaška enota, pač pa je tu kolekcija najrazličnejših armad, mrtvih ljudi, ki so bili zadosti nori, da so se zgnetli na prostoru, ki naj bi jim nudil zadostno varnost. Zavezniški letalci so to živo gmoto zapazili in še predno se je stemnilo, je pričelo deževati z neba z neusmiljeno točnostjo. Ceste so bile nabite z vozovi, ki so bili naloženi z ukradenim pohištvo

(Konec na str.14)

NOTRANJI ZIDOVI HITLERJEVE TRDNJAVE SE PODIRAJO

V pičlih desetih dneh je Hitler prejel zaporedoma tri težke udarce: kapitulacija Romunije, Finske in Bolgarije. To so bili trije udarci, ki so z ostalimi senzacionalnimi vojaškimi uspehi na vzhodu, zahodu in jugu, popolnoma prereševali Hitlerjevo vojno mašinerijo in tudi zadnjega Nemca prepričali, da je nacional-socialistična Nemčija končno dozorela za zadnji milostni zamah.

VZHODNO BOJIŠČE

Najbolj dramatični dogodki so se odigrali na južnem delu vzhodnega bojišča, kjer so sovjetske armade s svojo nezadržljivo prebojnostjo že po dveh dneh svoje ofenzive pomandrale in zdrobile jedro nemških armad in prisilile Romunijo h kapitulaciji. Petrolejski vrelci so bili kaj hitro zasedeni in z njimi tudi glavno mesto Bukarešta. Velika večina romunske armade je obrnila orožje proti svojemu včerajšnjemu zavezniku in posebna romunska delegacija je že nekaj dni v Moskvi, da podpiše premirje. Zmagovite sovjetske armade so udarile v Transilvanijo, levo krilo pa je zdrvelo proti jugu, zavzelo mesto Craiova in Turnu Severin ter po najnovejših poročilih že stopilo v stik z jugoslovansko Narodno osvobodilno vojsko maršala Tita.

Bolgarske vlade, ki so se med tem časom vrstile druga za drugo, so zaveznike izigravale, o čemer smo poročali že v zadnji "Bazovici". Moskva se je dvorezne igre bolgarske vlade naveličala in napovedala Bolgariji vojno. Že po sedmih urah vojne napovedi je bolgarska vlada zaprosila za premirje. Po nekaterih poročilih so medtem sovjetske čete prekoračile bolgarsko mejo, da končnoveljavno obračunajo z Nemci in s kliko, ki je bolgarski narod v zadnjih 30 letih že drugič speljala v vojno proti Rusiji, kakor so to zelo točno povedali na moskovskem radiju. Pogajanja za premirje z Bolgarijo bodo sedaj vodile vse tri velesile, kar je za soglasni postopek gotovo zelo važno.

Vpostavljena zveza med Rdečo vojsko in jugoslovansko Narodno-osvobodilno vojsko spravlja Nemce na Balkanu v prav neprijetno zagato, ki smo jo naslutili že v zadnji številki. Ni izključeno, da bodo nemške divizije v Grčiji in na Egejskih otokih že v nekaj dneh odrezane in prepuščene na milost in nemilost grškim in jugoslovanskim narodnim bojevnikom. (Glej zemljevid str.8 in 9!)

ZAHODNO BOJIŠČE

Položaj na zahodnem bojišču je razviden iz pričujoče skice. Na liniji, ki poteka iz Antverpna v Nancy stoje tri močne zavezniške armade pripravljene na zadnji smrtni udarec Nemčiji.

Medtem ko kanadska armada čisti luke na Rokavskem prelivu so sile gen. Dempsey-a v Belgiji udarile proti vzhodu. Na jugozahodu ima tretja ameriška armada sedaj tri solidna mostišča na rekah Meuse, Namur in Givet. Nepotrjena poročila pravijo, da so prednje čete že dosegle Liège in Achen. Južno od tod pa so divizije gen. Pattona že pred Siegfriedovo linijo. Zelo je verjetno, da se bo tu odigrala odločilna bitka za Nemčijo.

ITALIJANSKO BOJIŠČE

Sile 8.britanske in 5.ameriške armade so na več mestih prebile Gotsko linijo in stoje na eni strani

pred mestom Rimini, na drugi strani pa so zavzeli Amerikanci mesto Lucca. S tem so zavezniške armade predelale zadnje apeninsko vrhovje in prispele v Padsko nižino. Z močnim sunkom proti vzhodu bodo resno ogražale ves nemški balkanski bok.

Na južnem francoskem bojišču prodirajo Francozi in Amerikanci v osrčje Francije in so komaj še nekaj ducatov kilometrov oddaljeni od zavezniških oboroženih sil, ki prodirajo od atlantskega obalnega področja. Vse napovedi vojaških strokovnjakov pravijo, da bo celotna Francija osvobodjena v teku enega tedna.

JUGOSLOVANSKO BOJIŠČE

Narodno-osvobodilna vojska je prešla v splošno ofenzivo. Očistila je že obširna ozemlja v južni Srbiji, posebno področja ob albanski meji. Velike uspehe je dosegla tudi v Črni gori in Bosni. Očiščevalne akcije so tudi v Srbiji na področju Koponika. Kakor poročamo na drugem mestu so oddelki N.O.V. že stopili v stik z Rdečo vojsko pri Kladovu, od koder je nekih 150 kilometrov do Niša, ki je najvažnejše železniško križišče južno od Beograda.

Zelo je verjetno, da se bodo že v nekaj dneh pokazali sadovi razgovorov med maršalom Titom in predsednikom Churchillom in da bo udarilo z vso silo tam nekje na sinjem Jadranu. Mogoče se bo to zgodilo še predno bodo naši čitatelji imeli list v rokah. Dogodki nas prehitujejo z dneva v dan, da kar težko beležimo vse sproti.

Vojna se z neizprosno doslednostjo bliža svojemu defenitivnemu zaključku. Zelo resni zavezniški državniki napovedujejo, da bodo Nemci kapitulirali še v teku meseca oktobra.

ZADNJE LETO VOJNE

Pod naslovom "50 mesecev druge svetovne vojne" smo lansko leto v treh številkah "Bazovice" (št.86, 87 in 88) v najkrajši obliki popisali dogodke druge svetovne vojne do meseca oktobra 1943. Da bi bila ta slika popolna, prinašamo na tem mestu najvažnejše dogodke tudi v zadnjem letu vojne, ki je za zaveznike najvažnejše in ki je potek vojnih dogodkov popolnoma spremenilo. Menda lahko z vso pravico trdimo, da je to leto, leto zmage.

19.oktobra je bila znamenita konferenca v Moskvi med zunanjimi ministri treh glavnih svetovnih velesil in 24.oktobra je bil dosežen načelni sporazum med ministri Molotovom, Eden-om in Cordell Hullom. 31.oktobra so listi sporočili, da so se trije ministri zedinili na brezpogojni predaji Nemčije in popolni zasedbi njenega ozemlja.

Medtem so Angleži dosegli nov diplomatični uspeh na Portugalskem in dobili za ves čas vojne Azorska otočja kot najvažnejša oporišča v Atlantskem oceanu.

NOVEMBER 1943

FRANCOSKA PROVIZORIČNA VLADA

Razvoj vojnih dogodkov v Italiji je za zaveznike nekoliko napredoval, ko je Montgomery dospel do reke Sangro. Napadi na laškega kralja in Badoglija so v Italiji čedalje pogostejši. 13.novembra je laški kralj izjavil, da se bo odrekel kroni takoj po osvoboditvi Rima. V Alžiru pa se je sestala prva francoska provizorična narodna skupščina. V Libanonu je prišlo do neredov, ker je francoski generalni delegat Helleu za Sirijo in Libanon aretirjal predsednika libanonske republike.

Na povratku iz Moskve se je g.Eden sestal v Kairu s predsednikom turške vlade Menemzöglu.

Koncerta meseca je zasedala v Kairu takozvana azijska konferenca, na kateri so se sestali gg.Churchill, prezident Roosevelt in generalisim Čan Kai Šek.

RDEČA VOJSKA NA KRIMU

Medtem so zmagovite sovjetske vojske neprestano nadaljevale z ofenzivnimi podvigi. Vse nemške protinapade so Rusi gladko likvidirali. 3.novembra so se Rusi izkrkali na polotoku Kerču. Maršal Staljin je 6.decembra naznanil zavzetje Kijeva. V naslednjih dneh je Rdeča armada zavzela Žitomir, Korosten, Rečico in Gomel. 20.novembra je Rdeča vojska prispela do reke Berezine.

* * *

V tem mesecu je tudi zavezniška letalska vojna zavzela čedalje večji obseg. 18.november 1943 bo gotovo spominski dan britanskega letalstva: 2.500 ton bomb je v eni sami noči odvrгла R.A.F. na Berlin in Ludwigshafen. To je bil do tega dne največji letalski napad v zgodovini vojne. Naslednjega dne so britanski letalci odvrgli ponovno 2.300 ton nad Berlin. Zavezniški letalci pa so pridno obdelovali tudi severno Italijo z letalskimi napadi.

OSVOBODILNO GIBANJE MARŠALA TITA V JUGOSLAVIJI ZAVZEMA MEDNARODNI ZNAČAJ

Na osvobojenem ozemlju Jugoslavije je bil ustanovljen Narodno-osvobodilni odbor z vsemi prerogativamičasne vlade; izvedene so bile volitve in

sklican parlament. 30.novembra 1943 je Antifašistični svet narodnega osvobojenja potrdil sklep Slovenskega osvobodilnega odbora o priključitvi slovenskega Primorja in vseh anektiranih delov Slovenije svobodni Sloveniji v federativni Jugoslaviji. Tudi na ostalih področjih je narodno osvobodilno gibanje raslo na moči in zavzelo mednarodni značaj. Vrste Narodno-osvobodilne vojske so se tudi v tujini zgostile s prilivom v glavnem primorskih Slovencev in Hrvatov, nekdanjih vojnih ujetnikov. To delo bi bilo še veličastnejše, če bi bilo izvršeno sporazumno z legitimnimi predstavniki slovenskega Primorja in če bi zavezniki pokazali za te napore več razumevanja in dobre volje. Na drugi strani je v tem času takozvana jugoslovanska Puričeva vlada degradirala in omejila emigrantsko Jugoslavijo na ducat samosrbskih sanjačev in nesposobnežev, ki so padali iz ene mednarodne blamaže v drugo. Edina rešilna bilka Puričeve vlade je ostal Draža Mihajlovič, ki pa je zaradi sodelovanja nekaterih njegovih enot s sovražnikom, popolnoma izgubil tla pod seboj. V tem času so vrste Narodno-osvobodilne vojske mogočno naraščale in vodile proti Nemcem veličastne bitke po vsej Jugoslaviji.

DECEMBER 1943

TEHERANSKA KONFERENCA

Decemberski sestanek maršala Staljina s prezidentom Rooseveltom in g.Churchillom v Teheranu je gotovo najvažnejši zgodovinski dogodek v tej vojni. 4.decembra je zvedel ves svet, da so šefi treh zavezniških velesil v Iranu razpravljali o usodi Evrope. Vojaški in politični diplomatski zastopniki vseh treh zavezniških velesil pa so v istem času izdelali načrte za končni naskok na Hitlerjevo evropsko trdnjavo. Glavni načrt je predvidel anglo-ameriški napad na raznih točkah zahodne evropske obale. Uradni komunike je napovedal operacije na vzhodu, zahodu in jugu. 22.decembra je bil gen. Eisenhower imenovan za vrhovnega poveljnika zahodnih invazijskih oboroženih sil, za njegovega pomočnika pa je bil imenovan gen.Montgomery.

KIJEVSKA ZMAGA

Sovjetske zmage se na vzhodu nadaljujejo nepretrgoma. Gen.Vatutin je sicer začasno izgubil Korosten, zato pa je sovjetska vojska uničila osem nemških divizij na odseku Brusilov-Kijev. Na dnjeprskem odseku se nemška bojna črta razkrajala. Nemci so izgubili dnevno po eno oklopno divizijo. Po likvidaciji kijevske obrambe, so sovjetske oborožene sile premaknile svoje težišče proti severu in predrle pri Nevelu na široki fronti 80 kilometrov. Nemci so z vso naglico bežali proti Vitebsku. Pri Kijevu je pričela nova sovjetska ofenziva in Nemci so izgubili 10 divizij. Samo tri dni potem so Rusi dosegli novo veličastno zmago pri Žitomiru, kjer so deloma uničili, deloma pa pognali v beg 22 nemških divizij.

JANUAR 1944

RDEČA VOJSKA NA POLJSKEM

Novo leto je pričelo z novimi sijajnimi ruskimi zmagami. Rusi so zavzeli Žitomir in 6.januarja vdrli na ozemlje, ki je pripadalo pred septembrom 1939 poljski republiki. Po zavzetju Kirovgrada, kjer je

bilo uničenih nadaljnjih 5 nemških divizij, je maršal Staljin v dnevnem povelju naznanil zavzetje prvega večjega poljskega mesta Sarni. Kmalu nato je sledil nov napad na severu pri Leningradu, kjer so Nemci izgubili nadaljnjih 10 divizij. Ob koncu meseca je bil blok okrog Leningrada praktično odstranjen.

IZKRCAVANJE PRI ANZIO

Nemške postojanke pri mestu Cassino so bile zelo trd oreh za zaveznike. Britancem se je sicer posrečilo zavzeti Minturno, ali je Cassino ostal kot najresnejša ovira trdno v nemških rokah. 22.januarja so se zavezniki izkrcali pri Anzio, južno od Rima, da bi presekali prometne zveze med bojiščem in rimskim mestom. Poveljstvo 8.arme je prevzel gen. Leese.

Letalski napadi niso zaradi tega prav nič izgubili na svoji silovitosti. Nasprotno, 22.januarja so zavezniški letalci odvrgli na Berlin 2.300 ton bomb.

V tem mesecu so neofašisti ustrelili nekaj fašistovskih veličin, med njimi Ciana in De Bona.

FEBRUAR 1944 OFENZIVA PROTI JAPONSKI

Ob začetku meseca so se Amerikanci izkrcali na Maršalskem otočju. 8.februarja so ameriški bombniki napadli Kurilske otoke na severu Japonske in japonske objekte v Indokini. 18.so se Amerikanci izkrcali na otoku Truku. Naslednjega dne so Amerikanci popolnoma uničili japonski konvoj v Bismarckovem morju.

V Sovjetski zvezi je prišlo do izrednega političnega dogodka. Komisar za zunanje zadeve Molotov je naznanil vrhovnemu Sovjetu uvedbo avtonomije posameznih sovjetskih republik, ki bodo odslej dalje vzdrževale v tujini svoja lastna zastopstva.

Amerikanci so ustavili ves dovoz nafte v Španijo.

Na Finskem prihaja želja po miru čedalje očitnejše do izraza. Sovjetska poslanica v Stockholmu, ga. Kolontaj daje finskemu zastopniku Paasikiviju določila o premirju. 29.februarja je Moskva objavila, da so pogajanja v teku. Sovjetski predlogi se smatrajo kot izredno zmerni.

Politična aktivnost vlada tudi v Turčiji. Saradžoglu javlja, da bo stopila Turčija na stran zaveznikov, če bo prejela zadostne količine vojnega gradiva.

Argentina je prekinila diplomatske odnose s Tokijem in Berlinom. Že čez nekaj dni pa so prišli na površje z državnim udarom filonacistični elementi in praktično je ostalo vse pri starem.

NADALJNE SOVJESTKE ZMAGE

Iz Rusije še kar naprej prihajajo senzacionalne vesti o zmagah sovjetske vojske. Sovjetske divizije so prekoračile estonsko mejo 3.februarja. V enem tednu so napredovale za 115 kilometrov. Z združitvijo Vatutinove in Konjeve armade v Ukrajini je obkoljenih 10 nemških divizij. Rovno in Luck sta v sovjetskih rokah. Rusi pa so zavzeli tudi še Nikopol, Kamenko in Kerson. Bitka za železniško progo Odesa-Lvov je v polnem teku. Po zavzetju Krivoj Roga je pričela sovjetska vojska z novo ofenzivo v Belorusiji. Nemci se ne morejo upirati in njihov umik že v mnogem sliči na beg.

50.000 TOPOVSKIH STRELOV NA CASSINO

Na italijanskem bojišču so zavezniki predrli 2.

februarja takozvano črto "Gustav." Nemci še vedno vztrajajo v Cassinu. Bitka poteka precej štacionarno. Nemci poskušajo s silo vreči zaveznike pri Anzio v morje. Amerikanci so v eni noči izstrelili 50.000 granat na nemške linije. Kljub temu se zaveznikom še ni posrečilo predreti nemških črt pri Cassino.

Zavezniško letalstvo je še pojačalo svoje napade, ki imajo namen "omehčati" nemško industrijo. V enem samem tednu so zavezniki dosegli nov letalski rekord in odvrgli na Nemčijo 15.000 ton bomb. Vojni dopisniki smatrajo, da so ti napadi uvod v invazijo.

V britanski spodnji zbornici je g.Churchill izjavil: "Nikoli nisem jamčil, da bo vojna končala 1.1944... Nikoli pa tudi nisem trdil nasprotnega..."

MAREC 1944

Mesec februar je zaveznike še bolj približal h končni zmagi. Dogodki so se vrstili drug za drugim s fantastično hitrostjo. V marcu 1944 je največje triumfe preživljala vzhodna fronta. Nova faza sovjetskih operacij je pričela z napadom na Baltske države in z vdorom v Ukrajino v globino 180 kilometrov. Nemška južna fronta se je skoro popolnoma raztopila. Rdeča vojska je prebila črto Odesa-Lvov in ni dopustila Nemcem niti kratkega oddiha. Maršal Žukov je udaril direktno proti Tarnopolu. Že v prvih dneh so Nemci zgubili 100.000 mož in sami priznali vso težavo položaja.

POPOLNI NACISTIČNI POLOM V UKRAJINI

Rusi pa se niso zadovoljili s prvimi uspehi. Znova so napadli na istem bojišču in ponovno prebili fronto na dolžini 170 kilometrov ter pognali v beg in deloma uničili 9 nemških divizij. To ni bil več umik niti beg, pač pa je bil to popolni polom. Nemci so se na hitrico znašli na reki Bug in žrtvovali 40 do 50 divizij, ki so bile obkoljene in uničene. Potem, ko je Rdeča armada prekoračila reko Dnjepr, jo je ločilo od romunske meje samo 60 kilometrov.

17.marca so sovjetske čete vdrle v Besarabijo z neverjetno hitrostjo. Naslednjega dne je Moskva objavila bilanco nemških izgub: 6.nemška armada popolnoma uničena in 20 nemških divizij v Ukrajini popolnoma razbitih. V desetih dneh so Nemci pustili na bojišču 36.000 mrtvih.

26.marca, na 250.dan orjaške ruske ofenzive, ki je potekala brez najmanjšega oddiha, so sovjetske čete prispele na rusko-romunsko mejo pri Černovicah in zavzele mesto 30.marca. Istega dne so Nemci javili novo sovjetsko ofenzivo v Belorusiji.

STRAH PODPREPNIKOV

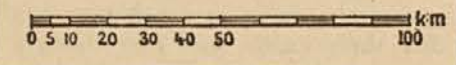
Med balkanskimi in drugimi evropskimi podrepniki so sovjetske zmage povzročile pravo zmedo. Podrepniki, ki so se nadejali, da bodo vlekli pečene kostanje iz firerjeve žerjavice, so si opekli prste. Hitler se je zavedal nevarnosti in storil vse, da prepreči vsako morebitnost. 19.marca je londonski radio opozoril Romune, naj takoj obrnejo hrbet Nemčiji, dokler je še čas.

Naslednjega dne so vdrli Nemci na Madjarsko s 150.000 svojih vojakov in se polastili vseh važnih strateških točk v deželi. Hitler je poklical v svoj štab Antonesca in bolgarskega predsednika vlade. Medtem so Nemci okupirali Romunijo. Tudi Bolgarija se je udala. S svoje strani je Moskva v teh dneh resno opominjala Bolgare.

(Dalje prihodnjč)

Balkanska bojišća

BASIC ENGLISH

24. TRADE

Things.		Qualities.		
exchange (trade)	cotton	linen	silk	chief
band	distribution	mine	tin	dependent
coal	industry	nut	tray	elastic
competition	insurance	produce	wine	tertile
	iron	rice	worm	hanging

OTHER WORDS

market; business(e), country(e), industry(e); agreement, balance, company, credit, debt, government, harbour, loss, manager, money, offer, organization, price profit, representative, secretary, station, tax, transport.

24. TRADE

All business is based on trade, which is the exchange of goods. The simplest form of trade is the exchange of one sort of produce for another, but this sort of trade is not very common at the present time. In some parts of the earth men still give the skins of animals and other things in exchange for food, or cloth, or bright ornaments for their bodies; but most countries make use of an instrument of exchange, that is, of money. The invention of money made trade a very much more complex thing.

Most countries have more than enough of some things for their needs, and not enough of others. In one part of the earth there may be great fields of rice for food, but no iron for making machines. In another there may be a great amount of tin for cooking-vessels, but no leather for boots and shoes. So almost every country sends goods to other countries, and with the money which it gets in exchange for them, it makes payment for the goods which other countries send to it. In this way a distribution is made of the things of the earth.

In every great country today men and women are dependent on the industry of persons in other lands for some of the things most commonly used. If you are in England, your dress may be of silk which has been made by a small worm in China, or your shirt of cotton which has come from the cotton fields of India. You may keep papers together with a band of an elastic substance taken from a plant in South America, or keep your accounts on paper produced in Canada. You may have for your morning meal, on a tray from Japan, oranges which a short time before were hanging on the trees in South Africa. If you are in Belgium, the coal you put on your fires may have come from a mine in Wales, and if you are in the United States, the wine which you have at a meal is probably the produce of France or Spain or Italy.

Almost all the produce of the earth has some use. A nut, or the root of a plant, or a small fish, may give substances which are most important to man. So even a country which is not very fertile, and has no mines of metal, may be the producer of something for which other countries will give money.

When the produce of one country is like that of another, there is competition between them for trade with other countries. Linen was at one time one of the chief things produced by Europe, but when

cotton came into the markets of the West it took the place of linen, because it was cheaper and better for some uses, and the linen trade is now very small.

We are in debt to trade for a great increase of the comforts of existence. One of the things which it has given us, which is sometimes overlooked, is insurance. The first form of insurance was against the loss of goods on the sea, and it is said to have had its start among the traders of Phoenicia.

QUESTIONS

1. What is the simplest form of trade?
2. What effect did the invention of money have on trade?
3. What substances are used for making: (a) machines; (b) cooking-vessels; (c) boots and shoes?
4. How is money used in trade between countries?
5. What is the effect of trade exchanges?
6. Give the names of two substances used for clothing which England gets from other countries, with the names of the countries from which they come.
7. What do we get from mines?
8. What takes place between two countries when the produce of one is like that of the other?
9. What trade has been made less important by the coming of cotton into the markets of the West?
10. Give the name of one thing for which we are in debt to trade.

ANSWERS

1. The exchange of one sort of produce for another.
2. It made trade more complex.
3. (a) Iron; (b) tin; (c) leather.
4. A country sends goods to others and gets money in exchange for them; then with this money it makes payment for goods which other countries send to it.
5. They make a distribution of the things of the earth.
6. Silk from China and cotton from India.
7. Coal and metals.
8. Competition.
9. The linen trade.
10. Insurance.

ZA POMOČ JUGOSLAVIJI. Dobrodelna krožka slovenskih šolskih sester, žen in deklet v Aleksandriji in Kairu prosita blage gospe za dobrosrčne darove, ki bodo služili kot pomoč nesrečnežem v Jugoslaviji, ki jih je sovražnik popolnoma izropal. — Sedaj je skrajni čas, da pokažemo ljubezen do bližnjega, zato prosimo vse, usmilite se in pomagajte! Zlasti prosimo za nove in obnošene obleke, perilo, čevlje, odeje, volnene pletenine in vse ostale potrebščine, ki bodo družinam neobhodno potrebne. Darove sprejemajo čč.sestre v Aleksandriji, 36 rue Menasce, Moharrem bey. V Kairu pa "Protection de la Jeune Fille", 8 rue Kawala. Zbiranje Dobrodelnih krožkov je pod pokroviteljstvom in nadzorstvom Slovenskih šolskih sester v Egiptu.

IZ VOJAŠKEGA DNEVNIKA

Nekaj paberkov iz dnevnika kap. Jamesa Borthwick-a, ki je z 51. divizijo škotskih hribovcev podolgem in počez premeril Normandijo, nazorno priča, kako so zavezniške divizije votlile "Zahodni zid".

Nedelja. Še vedno uporabljam izposojeno vozilo, ker moj Jeep še vedno ni prišel. Seveda ga lahko uporabljam, ali če ga zadene kaka nesreča, armada ne bo zanj odgovarjala, pač pa jaz sam. Peš pa tudi ne morem hoditi, zato sem ga zadržal in sesal palec. Danes le redke granate padajo na cesto. Stražnik me je ustavil in mi pokazal na neko stransko pot rekoč: "Gospod, danes ne boste šli dalje, pol milje od tu divja tankovska bitka!"

Pustil sem vozilo na stranski poti in se odločil, da se po železniškem nasipu peš privlečem do bataljona. Pot ni bila posebno prijetna. Čez par sto metrov sem srečal zadnjega zavezniškega vojaka. Naslednjo miljo je potekala moja pot med železniško progo in redkim gozdičkom. Vsak vrh drevesa lahko spravi po enega sovražnega strelca. Obširni vrtovi za dolgimi njivami so vse preveč mirni in njihove temne ograde ne pomenijo nič dobrega. Ves srečen sem bil, ko sem končno prispel k prvemu oddelku našega bataljona.

Ravno sem zavil na neko kmetijo, kjer je bil štab naše čete, ko sem zaslišal za seboj motorno kolo in glas vozača: "Halo Jimmy!" Bil je naš vojni kurat. Prevozil je isto pot. Moje "junaštvo" je splavalo po vodi.

V četi so kar dobre volje. Dva dni so "čistili" nemške ostrostrelce - in to z velikim uspehom. Zaupno sem se razgovarjal s četnim kuharjem, ki si je čas za kuhanje izbiral med odmorom pehotnega puškarjenja in topovskim ognjem. "Kaj si jim napravil ocvrte nemške krtače?" sem ga šaljivo pobral. Kar razhudil se je: "To ni res, Sir, juho, meso in prikuho, močnato jed in čaj - vse to sem pripravil v strelskem jarku in skuhal na petrolejskem gorilniku, čeprav je bil plamen malo večji od prižgane vžigalice."

Na robu strelskega jarka sem sedel in obiral pečeno zarebrnico in ocvrte ledvice. Naš narednik je po poklicu mesar in ko je granatni drobec zadel tele, ki je divjalo po dvorišču, ga je narednik seveda zaklal.

Torek. Kdo je že lagal o sončni Franciji? Zjutraj sem se zbudil v mlaki. Moj nemški šator ne prenese francoskega dežja. Fantje v strelskem jarku so bili še na slabšem. Obiskal sem oddelek, ki je ves teden "držal" fronto. Sivi major me je ves navdušen pozdravil: "Ah, končno ste vendarle prišli!"

Ni hujšega na svetu, kakor čakati dan in noč pohlevno in ponižno, kako vas nasprotnik obstreljuje, sami pa se ne smete niti ganiti. Samo tisti na sprednji straži so lahko videli po kakega Nemca, vsi blaženi, pa reveži niti odgovarjati niso smeli.

Prinesel sem jim povelje za napad. Zaregljale so strojnice in zalajali so metalci min, da je bilo kar veselje. Ne vem kakšno bogastvo bi jim lahko prinesel, pa ne bi bili tako srečni. Po opoldanskem čaju sem proti večeru obiskal francoskega grofa in grofico. Vsak, ki ima veliko hišo, je v tej zemlji

grof. Zelo prijetni ljudje, ampak zelo zaskrbljeni, da bi jim Tommy-i pobrali krompir na njivah, kar bi vse lahko zelo slabo vplivalo na trdno prijateljstvo med Anglijo in Francijo.

"Saj bi nič ne imeli proti temu," sta dejala grof in grofica, "ali ubogi ljudje žive pozimi samo od pridelkov." Zardel sem, ker sem tudi sam grebel krompir po francoskih njivah. Obljubil pa sem jima, da se bom poboljšal.

Sreda. Polno uro sem prebil med saperji. Njihova mrzla korajža me je kar presenetila. N.pr.čez kanal je bilo treba postaviti most. Neprestano so jih Nemci obstreljevali, pa se za to še zmenili niso. Moram reči, da je mnogo lažje napadati sovražnika v odprtem boju, ker tu lahko oplaziš tudi nazaj, saj drugega dela itak nimaš. Saper pa privija vijake in nima časa vračati milo za drago.

Nekdo bi se pa res že lahko zmisllil, da bi nekaj napisal tudi o tistih, ki nosijo strojnice in o njihovih vodnikih. Sinoči smo napadli neko vas in jo po hudem boju tudi zavzeli. Nemški metalci min in pehotni topovi so nas obsipali, da je bilo joj. K četi in od čete pa so se plazili nosači, ki so prenašali municijo, odnašali pa ranjence. Nek vodnik mi je pripovedoval, da je s svojo ekipo šestkrat napravil pot in odnesel 20 ranjencev. Eden njegovih nosačev je bil ranjen od bombe. Kljub temu je ranjenca nesel dalje. Iz nekega zaklonišča sem opazoval ekipo nosačev, ki je "čistila" bližnjo njivo, zasajeno s koruzo. Tu pa tam je stalo po kako drevo. V vsako krono so poslali po nekaj ducatov strelcev in iz nje se je zaporedoma zvalil po kak nemški ostrostrelce kakor ustreljena veriverica. Vsaka ekipa ima po kakega zavarovalnega agenta, kmečkega delavca in tekstilnega strokovnjaka. Kaj pa je narednik po poklicu, tega vam pa v resnici ne povem.

Četrtek. V naši četi imamo nepisani zakon, po katerem ne smeš nikomer čestitati, če se mu je posrečilo se zmuzniti za kratek čas. Ta zakon sem danes grobo prekršil. Odšel sem... k nekemu staremu prijatelju, ki je bil v bataljonu pred nami. Že skoro eno leto ga nisem videl. Takrat je bil v bolnišnici, že drugič ranjen. "O, kako me veseli Teddy, da te zopet enkrat vidim. Že dvakrat si bil ranjen?" Oba sva hitro potrkala na mizo, ko sem izustil te besede.

Naš bataljon so zamenjali. Še z nekim drugim prijateljem sva odšla v bazo. Udobno sva sedela in se razgovarjala, ko sva nenadoma zaslišala lajanje šestcevnega nemškega metalca min. Zvlekla sva se v jarek. Zemljo je kar treslo. Kar naprej je lajal nemški hudič, cele pol ure. Nekdo je zaklical: "Ranjenec!" Jeep se je premetaval po vrtnih lehah ob koncu vrta. Dva mrtva in dva težko ranjena.

Teddy je imel zevajočo rano na nogi in težko je krvavel. Bil pa je še pri polni zavesti, ko ga je Jeep pripeljal. Odprl je oči, ko so ga nesli mimo mene in dejal: "Upam, da je kdo drugi."

Za zavetje glave se nikoli nisem posebno brigal. Čez naš jarek je ležalo samo nekaj vej in nekaj travnate ruše. Na hitro roko sem pobral dve bombi, ki slučajno še nista eksplodirali in ju zagnal ven. Drevesa so zelo nevarna pri obstreljevanju z metalci min. Mine eksplodirajo v vejah, drobcu pa

padajo pod drevo...

Petek. Povpraševanje po časopisih je zelo veliko. Posebne užitke nudi divizijski list, ki ga vsako noč izdaja mlad ljudskošolski učitelj. Časnik prinaša vse dnevne dogodke divizije, članke pa tudi smešne dogodivščine.

Sobota. Danes smo imeli sijajno tankovsko bitko. Naši protitankovski topovi in tanki so polzeli počasi za pehoto, se poskrili za hišami in zidovi in čakali. Nacisti so poslali v borbo 40 tankov. V pol uri smo jih trinajst likvidirali. Govoril sem z narednikom, ki je odpravil tri s svojim topom 6 funtov. Že pri prvi rundi je njegov top odpovedal. Po nerodnosti se je pogrinjalo zamotalo v lafeto. V tem pa sta se že približala dva majhna nemška tanka. Narednik je odtrgal pogrinjalo, ga polil z bencinom in zažgal...

Navadni pešak je še vedno najboljši vojak. Neki pehotni oddelek je že takoj v začetku napada izgubil svojega častnika, kasneje pa tudi vse podčastnike. Poveljstvo je prevzel majhen škotski delavec, zgrabil lahko strojnico, jo vperil proti nemškemu strojničnemu gnezdu in izgnal iz njega tri nemške vojake, dva pa pobil. Njegov oddelek mu je sledil in s puškami in bajoneti uničil ostalo nemško posadko. "No, sedaj boš pa dobil vsaj en trakec", sem mu dejal po končani bitki. "Ne," mi je odgovoril, "za to pa še nisem sposoben!"

Z nekim oddelkom sem bil pri službi božji. V prvi liniji seveda ne opravljajo polne službe božje. Kurat je sedel na zemlji, molil in po molitvi govoril fantom, ki so stali v strelnem jarku. Ko so odpeli himno, so se jim pridružili drugi in tako je po vsem polju donela britanska domovinska pesem. Vse to je trajalo komaj minuto ali dve.

R.A.F. pomaga upornikom

(Major L.V. Fraser)

V vsakem okraju Francije preganjajo dobro izurjeni bataljoni upornikov nemške zavojevalce iz dežele. Pariz - glavno mesto - in druga večja in manjša mesta so se drugo za drugim podala makijem, kakor se imenujejo francoski partizani. Kako so uporniki dosegli take pomembne vojaške uspehe? Samo en del teh številnih zgodb lahko odkrijemo že danes. To so zgodbe, ki so bile po veliki večini poročene v štabih R.A.F.

Invazijski dan in vsi dogodki, ki so se nato razvrstili so R.A.F. nakazali dobršen del nalog. Med njimi je bila posebna skrb posvečena oddelku R.A.F., kateremu je bila poverjena preskrba upornikov v notranjosti Francije.

Delo je pričelo v zelo omejenem obsegu. Enomorna letala so létala iz britanskega otočja na dogovorjeno mesto in spuščala vojno gradivo, včasih pa tudi živa telesa; nato so se vračala. Marsikdo se bo začudil, ko do izvedel, da je R.A.F. spuščala na Francosko tudi ženske pripadnice britanskega letalstva, ki so na terenu delovale in delujejo kot častniki za zvezo.

Z razvojem dogodkov se je tudi to delo razširilo. Orožje in vse vrste vojnega gradiva so "podzemeljski letalci" dobavljali upornikom. Njihovo delo je bilo nočno delo.

Prelete je preskrbovalo R.A.F. poveljstvo bomb-

nikov s tesnim sodelovanjem zamotane in visoko kvalificirane posebne organizacije. Kasneje so delo prevzeli ameriški pilotje, ki so vzletali z R.A.F.-letališč. Od tega časa dalje so ameriški bombniki opravili zelo dragoceno delo.

Za prelete so morali izuriti posebno moštvo na zemlji, ki je umno pakiralo vojno gradivo v posebno za to pripravljene omote. Množenstvene dobave so bile mogoče šele potem, ko je britansko in ameriško letalstvo temeljito očistilo francosko nebo od nemških letal. Od 1. januarja 1941, ko je to delo pričelo pa do 6. junija 1944 so letalci odmetali 30.000 kovinastih omotov samo v Evropi.

Stvar je zavzela mogočen obseg, ko se je približal invazijski dan. V treh mesecih so letalci odvrgli 10.000 omotov. Namesto bombnega tovora so letala nosila posebno pripravljene kovinaste omote. V njih so na poseben način pakirali na desetisoče pušk, protitankovskih topov, ročnih bomb, pištol in strojníc. Poleg tega pa še vse drugo orožje in municijo. Skupna teža živil in orožja, ki so ga odvrgli v teku enega meseca, je znašala 1.000 ton. Seveda so letalci metali tudi medikamente in gradivo za prvo pomoč. To je bilo za ljudi, ki so se borili proti Nemcem in Gestapu, neobhodno potrebna pomoč.

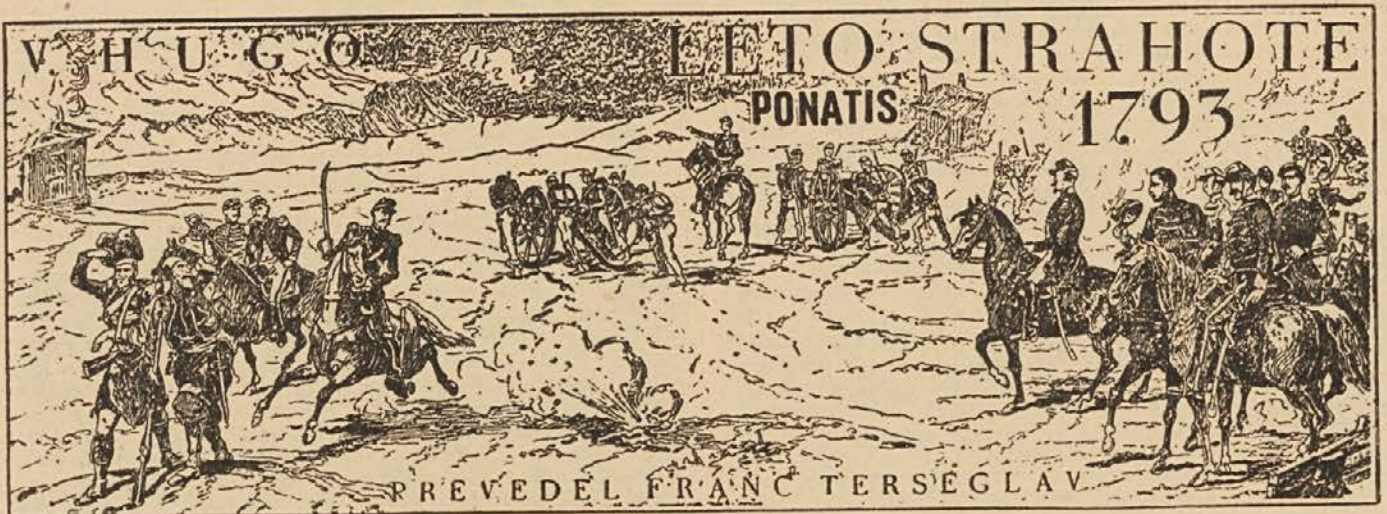
Čevlji so bili druga zelo važna potrebščina upornikov. Prihajali in odhajali so ljudje, da so lahko na licu mesta ugotavljali potrebe in sledili skrbnim pripravam. Vzdrževanje teh zvez je omogočilo vse tisto sijajno delo, ki so ga uporniki izvršili ob uri invazije. Možje, ki so vodili letala iz letalskih oporišč niso bili prav nič poučeni, kakšno delo opravljajo. To je bila v tej vojni mogoče najskrbnejše čuvana skrivnost. Piloti so dobro vedeli, da od njihovega molčanja odvisi na tisoče življenj hrabrih mož in žena.

V začetku je bila navada prevažati omote samo ob jasnih mesečnih nočeh, ko pa so zahtevke po gradivu naraščale, se je tudi taktika spremenila. Invazijski dan se je bližal in gradivo je bilo treba prepeljati na mesto za vsako ceno. Nemške gestapovske patrolje so postale pozornejše in pogostejše. Zaradi tega so morali letalci pogostokrat leteti tudi v temnih nočeh, kar je zahtevalo posebno izvežbanost pilotov.

Gradivo so na licu mesta sprejemali posebni sprejemni odbori. Sprejemne ekipe so bile vedno na licu mesta. Od pilotov so zahtevali, da razpoznajo sprejemno mesto in da omote odvržejo na zelo omejenem prostoru.

Na mestih, ki jih je sovražnik lahko dosegel že nekaj minut po prihodu letala, je bila hitrost sprejemanja in predvsem najdenja dragocenega gradiva, prva zapoved. To je bila drzna in obenem nevarna igra med piloti in uporniki na eni strani ter nemškimi gestapovci na drugi strani. Včasih je prva stran odnesla trofeje samo zato, ker je bila za nekaj sekund hitrejša.

Neglede na to, kako se je gradivo prevažalo in odmetavalo, je v tej igri med razumom in slučajnostjo imelo važno vlogo tudi vreme. Spreminjajoče smeri vetrov in gonje težkih oblakov so pogostokrat sprejemno delo vezale z velikimi sitnostmi. Uporniki pa niso nikoli žrtvovali omota brez borbe. Zelo pogostokrat so bili poplačani z uspehom zaradi svoje korajžje, potrpežljivosti in vzdržnosti. Enkrat so v debelem snegu polnih 72 ur iskali in tudi našli omot, o katerem so mislili že, da je izgubljen.

TRETJI DEL — VANDEJA

ČETRTA KNJIGA — VITEZ

SKLEP, KI GA MORE STORITI LE RESNIČEN JUNAK

Bil je obstal, kakor smo že povedali, in je zdaj stal med jarkom, ki je vodil dalje v gozd na eni in proti gradiču na nasprotni strani, ter skrivnim vhodom, skozi katerega je bil Halmalo pripeljal iz stolpa na prosto. Skozi gosto grmičevje je videl goreti most, njemu nasproti na robu prepada gori pa v bleščečem svitu požara postavo ženske, ki se sklanjala nad globeljo.

Ta ženska ni bila več Mihaela Fléhard — to je bila Meduza. Kmetica se je bila preobrazila v maščevalko stare grške tragedije. Ta preprosta, neizobražena, topa ženska iz bretonske vasi je zdaj zrastle iz obupa svojega trpljenja v orjaško postavo junaškega epa. Veliko trpljenje razširja dušo v ogromnost; ta mati je bila zdaj materinstvo samo; ker je njena bol presegala vsako človeško mejo, se je dvignila v nadčloveško božanstvenost. In tako je stala tam, na robu prepada, pred švigajočimi plameni, v očigled temu zločinu kakor strašna boginja; njen vzkrík je bil kakor vzkrík živali, njena kretnja pa kakor kretnja božanstva. Iz njene glave so švigale goreče kletve kakor iz glave Gorgone, obvite od kač, in nič ni moglo biti tako vzvišeno kakor je bil njen pogled, ki je bil bolj plamenec ko ogenj pred njo. Marquis pa je poslušal te pretrgane glasove, ki so trgali srce in padali na njegovo glavo kakor toča.

"O moj Bog! Moji otroci! Pomagajte, gori, gori, gori! Požigavci, banditi! Kaj ni nikogar tukaj! Moji otroci bodo zgoreli! Georgeta! Alain! René-Jean! Kaj to pomeni? Kdo je moje otroke zaprl tja? Spijo. O, jaz sem nora! To je nemogoče. Pomagajte!"

Medtem je v Tourgue-i in na planoti vse zagomezelo. Vse taborišče se je zbralo okoli gorečega poslopja. Prej borba z ljudmi, zdaj z ognjem. Gauvain, Cimourdain in Guéchamp so dajali povelja. Kaj storiti? Iz plitve struge globeli je bilo mogoče zajeti komaj par veder vode. Ljudje so bili zbegani. Na polici planote je bilo polno vojakov, ki so strmeli v ogenj, ne da bi mogli pomagati. Plamen se je bil po bršljanu prisukljal do najvišjega nadstropja in se požrešno vrgel na čumnato, ki je bila polna slame. Vse podstrešje je prasketajoč gorelo ko noro. Plamen je plesal v divjem veselju. Zdelo se je, ko da potuhnjen duh podpihuje ogenj, ko da je oživel strašni Imanus in, izpremenjen v vrtinec samih isker, stiska v svoj ognjen objem gradič in vse v njem. Sicer je srednje nadstropje še vedno bilo nedotaknjeno — visok stolp in debeli zidovi so plamen še zadrževali — toda usoden trenutek se je vedno bolj bližal. Plameni iz pritličja so lizali pod biblioteke, ogenj, ki se je dvigal v podstrešju, pa je vnel strop. Ze je dihala smrt svoj strašni poljub v otroke: spodaj klet, polna lave; zgoraj shramba gorečega oglja. Če bi pregorela luknja v podu, bi se pogreznil v žrelo zarače smole in pepela; če bi se udril strop, bi bili pokopani v množini tleče in prasketajoče slame.

René-Jean, Alain in Georgeta se še niso zbudili. Spali so globoki in močni spanec detinstva. Skozi plamen in dim, ki je okna zdaj zakrival, zdaj odkrival, jih je bilo videti, kako,

obdani kakor od svetniškega žara, mirno, ljubko in negibno spijo ko trije Jezuški v peklenki peči.

Mati pa je vila roki:

"Ogenj! Ogenj! Ali so ljudje gluhi, da ne pridejo pomagat? Moji otroci bodo zgoreli! Pridite vendar, možje! Kaj stojite? Noč in dan sem hodila, pa sem jih zdaj našla v tem ognju! Ogenj! Pomoč! Angelčki moji! Kaj pa so storili ljudem ti nedolžni malčki? Mene so streljali, otroke pa mi hočejo sežgati. Kdo počenja te stvari? Na pomoč — rešite moje otroke! Ali me ne slišite? Psice, garjave psice bi se usmili, mojih otrok se pa počete. Ljubčki moji! Spijo! Georgeta! Njen mali trebušček vidim. René-Jean Alain! Tako se kličejo. Saj vidite, da sem njihova mati. Kar se tu dogaja, je nekaj strašnega. Noč in dan sem hodila. Pomagajte, pomagajte, ogenj! Vi ste torej same pošasti, kruteži?! To je vendar grozno. Najstari je komaj pet let star, mala nima dveh. Vidim njihove male gole nožice. Sveta Mati božja, spijo! Nebo mi jih je vrnilo, peklo mi jih jemlje nazaj. In koliko sem hodila! To so moji otroci, ki sem jih dojila in sem bila tako nesrečna, ker sem jih zgubila. Usmilite se me! Jaz hočem imeti svoje otroke! Oni so pa sredi ognja... Poglejte moji ubogi krvaveči nogi. Pomagajte! Saj ni mogoče, da bi bili na svetu ljudje, ki bi pustili, da moji ubogi otroci kar tako zgorejo! Pomagajte! Ah — ubijalci! Ali je to mogoče? Podleži! Kakšna strašna hiša pa je? Ukradli so mi jih, da jih usmrtijo. Usmiljeni Bog! Jaz hočem svoje otroke. Oh, kaj naj storim? Nočem, da bi umrli. Pomagajte, pomagajte, pomagajte! Če bodo morali umreti na ta način, jaz bom — ne vem, kaj bom storila!"

Medtem ko je mati tako obupno kričala, so se čuli na planoti drugi vzkliki:

Lestvo!"

"Nobene lestve ni!"

"Vode!"

"Ni vode!"

"Gori v stolpu, v drugem nadstropju, so vrata."

"Vrata so iz železa."

"Vdrite jih!"

"Ni mogoče!"

Vmes pa je mati še hušje rjula:

"Ogenj! Pomagajte! Hitite vendar! Ali pa ubijte mene! Moji otroci! Moji otroci! Ah ta strašni ogenj! Rešite jih ali pa vrzite še mene vanj!"

Kadar pa so ponehali ti glasovi, se je čulo mirno prasketanje ognja.

Marquis je segel v svoj žep in otipal ključ od železnih vrat. Potem se je sklonil pod obok in šel nazaj po rovu, ki ga je nedavno zapustil.

Cela armada je stala okoli gorečega grada, ne da bi mogla pomagati. Stiritisoč mož ni moglo rešiti treh otrok.

Lestev ni bilo nobenih; ona, ki je bila poslana iz Javenčja,

ni bila prišla. Ogenj se je širil kakor žrelo vulkana, ki se odpre. Poizkus gasiti plamen z vodo iz skoroda usahlega potoka v globeli, je bil smešen: to bi bilo pomagalo toliko, kakor če bi kdo poškopril ognjenik s kozarcem vode.

Cimourdain, Guéchamp in Radoub so se bili spustili v globel, Gauvain pa se je podal nazaj v drugo nadstropje stolpa, kjer so se nahajala vrtljiva vrata iz kamna, tajni izhod in vrata iz železa. Tam je bil Imanus zapalil zažgalno vrv; odtam se je bil razširil plamen.

Gauvain je vzel s seboj dvajset pionirjev, kajti rešitev je bila mogoča le, če bi se dala razbiti vrata. Najprej so poizkusili s sekirami, toda sekire so se razletele.

"Na tem železu se jeklo lomi kakor steklo," je dejal eden izmed pionirjev.

Vrata so res tudi obstojala iz dveh z železnimi klini skupaj skovanih železnih ploč, ki sta bili debeli po tri cole vsaka.

Nato so poizkusili z debelimi železnimi drogi, ki so jih porinili pod vrata, da jih dvignejo iz tečajev. Železni drogovi so se zlomili.

"Kakor žveplenke," je dejal pionir.

Mrko je zamrmral Gauvain: "Le topovska krogla bi prebila ta vrata. Treba bi bilo privedi gori top."

"In še to je vprašanje," je pripomnil vojak.

Vseh se je polastila pobitost. Spustili so roke in nemo kakor premaganci zrl v vrata, pred katerimi je njihova moč popolnoma obnemogla. Skozi spodnjo špranjo ob tleh je rdeč odsvit pričal, da se požar čedalje bolj širi, zraven vrat pa je ležalo strašno truplo Imanusa, kojega izpačeno lice se je republikanom režalo, kakor da zasmehuje njihovo "zmago." Vsako upanje na rešitev otrok je bilo izgubljeno. Gauvain je z nepopisnim gnjevom zrl v vrtljivi kamen in vzkliknil: "In skozi to luknjo je zbežal marquis Lantenac!"

"In se tudi vrača," je nekdo odgovoril, vojaki pa so videli, kako se je v odprtini pojavila siva glava.

Bil je marquis.

Gauvain, ki marquisa že dolgo let ni bil videl tako od blizu, je stopil korak nazaj; vsi so kar okameneli. Marquis je imel v roki velik ključ. Oblastno je porinil v stran par pionirjev, ki so mu bili napoti, stopil naravnost k železnim vratom, se sklonil pod obok in vtaknil ključ v ključavnico. Vrata so se škripajoč nastežaj odprla, marquis pa je, glavo pokonci, s trdimi koraki stopal naprej v morje ognja. Vsi so mu v groznici z očmi sledili. Komaj je bil marquis storil par korakov v gorečo dvorano, se je pod, ki je bil od ognja izpodjeden in po njegovih korakih razmajan, za njim pogreznil, tako da se je med marquisom in vratni neankrat odprlo brezdno. Toda marquis ni obrnil niti glave, ampak šel mirno naprej, dokler ga ni zakril dim.

Kaj se je z njim zgodilo? Ali se je odprlo pred njim drugo ognjeno žrelo? Ali je morebiti že poginil? Tako so se spraševali vojaki. Ničesar več niso videli ko samo zid iz plamenov in dima. Za njim je bil marquis, živ ali mrtev.

OTROCI SE ZBUDIJO

Medtem so se bili otroci, pomencavši očke, zbudili.

Plameni še niso bili zajeli knjižnične dvorane. Pač pa so metali na strop rožnat odsvit, ki bi ga bili otroci kmalu imeli za jutranjo zarjo. Vsi trije so se zagledali vanj, Georgeta pa se je naravnost vtopila v to čudno-bajno svetlobo. Ogenj je razvijal vse svoje prelesti. V stolbih temnozlatega dima so se vile bleščeče kače in krvavordeči zmaji. Iz teme so se oddaljevali snopi isker in leteli drug za drugim ko kometi, ki drug drugemu križajo gorečo pot. Ogenj je razsipen; brezskrbno meče žarota svoje dragulje v veter; diamant in oglje sta brata. Iz zidu tretjega nadstropja, v katerem je gorela slama, so brizgali celi vodometi iz ogromnih isker in zlate prašine.

"Lušno!" je vzkliknila Georgeta.

"Moj Bog! Zbudili so se!" je vzkliknila mati.

Najprej se je vzdignil René-Jean, potem Alain, naposled Georgeta.

René-Jean je razprostrl ročici, stopil k oknu in dejal: "Meni je strašno vroče."

"Strašno!" je ponovila Georgeta.

Mati pa je zaklicala:

"Moji otročki! Ljubčki! René! Alain! Georgeta!"

Otroci so se ogledavali, da bi razumeli, kaj se okoli njih godi. Kar može napolnjuje z grozo, to v otrocih budi samo radovednost. Čim lažje se kdo začudi nad čem, tem težje ga je spraviti v strah. Čim manj je kdo neveden, tem manj se boji. Otroci bi celo peklo občudovali, če bi se odprlo pred njimi.

"René! Alain! Georgeta!" je zopet zaklicala mati.

René-Jean je obrnil glavico. Ta glas ga je prebudil iz njegove zamišljenosti. Otroci se hitro spomnijo; vsa prete-

klost je zanj en sam včeraj. René je zagledal svojo mamico in se mu je to zdelo čisto v redu. Ker je bil obdan od samih čudovitih stvari, ki jih ni prav razumel, je čutil potrebo po nekaki pomoči in zaklical:

"Mama!"

"Mama!" je zaklicala Alain.

"Mama!" je zaklicala Georgeta in razprostrla ročici.

Otročki! je divje kriknila mati.

Zdaj so vsi trije stali pri oknu. K sreči se plameni ravno pred tem oknom še niso razgrnili: "Meni je tako vroče!" je dejal René-Jean. In je dodejal: "Peče me!" Zopet je zaklical: "Mamica, pridi!" - "Pidi!" je ponovila Georgeta.

Razpuščenih las, razcapana in krvaveča, se je mati spuščala pod grmič na dno globeli, kjer sta stala Cimourdain in Guéchamp, nevedoča, kaj bi naredila. Okoli njiu so se gnelti vojaki, čisto obupani, ker niso mogli pomagati. Vročina je bila neznosna, toda nihče se ni zmenil zanjo: vsi so gledali visok most, navpične stebre, visoka nadstropja in nedosegljiva okna. Kako se povzpeli do njih? Vsak je prišel do zaključka, da je to čisto nemogoče. Kar se pojavi Radoub, ranjen, z ramo, razmesarjeno od sable in odstreljenim ušesom. Zagledavši ženo, je vzkliknil: "Vi tukaj? Ali ste vstali iz groba?" - "Oh, moji otroci!" je zakričala mati. "Prav imate," je odvrnil Radoub, "zdaj ni čas za poizvedovanja." In je začel plezati po enem iz mostovnih stebrov. Zaman! Kamni so bili gladki, brez najmanjše razpoke ali izstopov in Radoub je zdrsil nazaj. Požar je divjal čedalje hujše. V okviru rdečih oken so se videle tri plavalase glavice. Radoub je dvignil pesti proti nebu, kakor da je tam krivec, in strahovito zaklel. Mati se je bila oklenila zidu in kričala: "Usmilite se!"

Skozi prasketanje plamenov se je zdajci slišalo ostro pokanje. To so bile šipe knjižnih omar, ki so razpokale in se usule po tleh. Očividno se je tramovje že udajalo. Tu ni mogel noben človek več nič pomagati. Se en trenutek in vse se je moralo sesuti. Medtem ko so vsi pričakovali konca, so se slišali čedalje bolj prestrašeni vzkliki malčkov: "Mama! Mama!"

Groza je bila dosegla svoj višek.

(Dalje prihodnjič)

SLIKA PORAZA

(Konec s 4. strani)

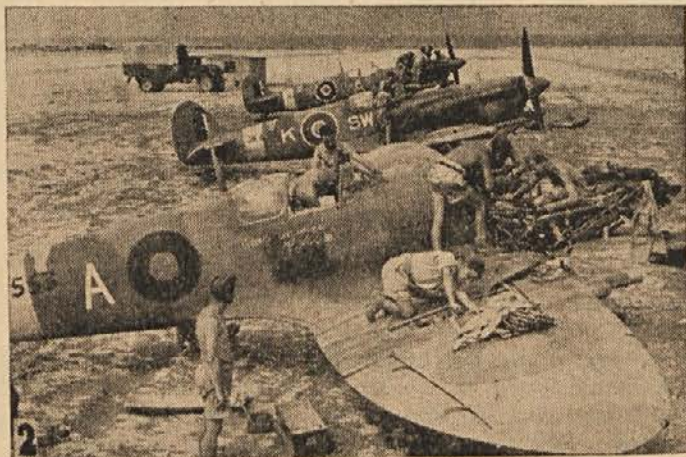
francoskih vasi. Bombe in strojnice so imele tu hvaležne cilje. Ljudje in konji so padali v stotih in ko so Kanadci vdrl v to poplavo obupancev, so ostali skoro brez dela. Na malem hribčku stoji bolnišnica, ki je še z majhnim številom drugih hiš ostala nepoškodovana. Ko so v njeno bližino prispeli Kanadci, so našli v poslopju in okrog njega ogromno število nemških ranjencev - mnogi med njimi so bili še pravi otroci - ki so vsi v eni sapi prosili, naj bi jih čimprej spravili odtod. S težavo sem si preskrbel nemški "Volkswagen", ki naj bi me pripeljal v štab enote, kateri sem bil pridružen. Zadnji sedež je bil natrpan najrazličnejšega blaga, ki ga je pokradel nemški oficir in ki je mrtev ležal pod prvim kolesom. Čez svojo modrosivo vojaško uniformo si je oblekel ukradeni moški plašč, da bi lažje dezertiral...

Zadnji ostanki nemške sedme armade so se vsi izčrpani vlačili proti reki Seini. Tu pa jih čaka Dunkerque.

V noči jih je nekaj sto - mogoče tudi 2.000 s splavi in čolni prekoračilo reko.

Mnogo večje število pa jih je ostalo na tej strani brega. Čakali so na čolne in splave - zaman. Poskrili so se po gozdovih in celo motorna vozila so poskušali spraviti s seboj. Po teh gozdovih sedaj begajo kakor preganjana zver. Vsa težka vozila in vsi tanki so ostali na tej strani. Lakota je marsikako izgubljeno skupino že prignala v zavezniška ujetniška taborišča.

VOJNA V SLIKAH

Slika 1. GRADNJA LETALSKEGA PRISTAJALIŠČA V FRANCJI: Slika kaže, kako pionirske čete z vso hitrostjo pripravljajo s pomočjo velikih mrež letalska pristajališča, ki omogočajo napredovanje zavezniških oboroženih sil. Slika 2. LETALSTVO JUGOSLOVANSKE NARODNE OSVOBODILNE VOJSKE V ITALIJI: Pripadniki Narodno-osvobodilne vojske Jugoslavije na delu pri lovskih letalih Spitfire. Naši letalci so že aktivno posegli v zračne borbe nad Jugoslavijo. Jugoslovansko letalstvo N.O.V. ima že nekaj samostojnih letalskih eskadrilj. Slika 3. BRITANSKA FLOTA NA VISOKEM MORJU: Vojne ladje britanske domače flote. Pogled z nosilca letal Royal Oak. Slika 4. ZAVEZNIŠKA VOJNA MORNARICA SE ZBIRA V MALTI. Nekaj ur pred invazijo južne Francije so se britanske, francoske in ameriške vojne ladje zbrale v veliki luki Valetta. Slika 5. BEAUFIGHTER-JI R.A.F. OPERIRAJO OB NORVEŠKI OBALI: Beaufighter-ji so zaporedoma napadli norveško obalo in z raketnimi izstrelki poškodovali in uničili že mnogo nemških ladij. Slika 6. ANGLEŠKI KOMANDOSI SO NAPADLI ALBANSKO OBALO: Angleški vojaki na čajanki z albanskim partizanom, potem ko so preganili nemško posadko iz vasi Smaili v Albaniji.

Izpod latnika

Dr. Alojzij Kuhar roti domobrance

MINISTER FRANC SNOJ JE ODLETEL MED SLOVENSKE BOJEVNIKE MARŠALA TITA

V petek zvečer je jugoslovanski poslanik pri Poljski vladi in eden izmed uradnih zastopnikov SLS, dr. Alojzij Kuhar, sporočil slovenskim domobrancem, vrhunskim kulturnim organizacijam, slovenskemu časopisju in drugim narodnim ustanovam to, kar smo v "Bazovici" številki 117 z dne 25. junija tl. v uvodniku krepko podčrtali. Takrat smo dejali: "Politični ljudje SLS v tujini, ki lahko s treznejšim pogledom motrijo dogajanje, bi morali avtoritarno spregovoriti, ker mislimo, da je za to že skrajni čas. Resnice se ne da prikrivati; po treh letih neprestanega kolebanja se je treba končno odločiti, ker bo drugače odločitev vsak dan težja, jutri pa mogoče sploh ne bo več ničesar pomenila. Svetovnih političnih dogodkov in novih tokov ni mogoče pregledati skozi okno župnišča."

Dr. Kuhar je ostro ožigosal obnašanje nekaterih duhovnikov, najvišjih kulturnih ustanov in zlasti z vso upravičenostjo grajal razne udanostne izjave prusijaškemu gospodarju. Ožigosal je sramoto 20. aprila tl., ko so slovenski fantje v nemških uniformah prisegali morilcu Slovencev - Hitlerju.

Dr. Alojzij Kuhar pa je Slovencem doma in v tujini sporočil vest, ki je prišla v teh težkih dneh kot velika uteha v naša srca, vest, da je minister Franc Snaj odletel z letalom v vrste slovenskih bojovnikov maršala Tita z nalogo in z navodili, da odpre oči ob 12. uri vsem tistim zaslepljencem in zapeljancem, ki še do tega trenutka niso spregledali. Ves slovenski narod želi ministru Snoju na tej, vsekakor korajzni poti, popolen uspeh, ker le na ta način bo prihranjenih slovenskemu narodu na tisoče slovenskih življenj in prihranjena bo tudi nadaljna sramota, ki je Slovenci v tej vojni gotovo niso zaslužili. Bilo srečno!

MARŠAL JUGOSLAVIJE TITO ODLIKOVAN Z NAJVIŠJIM SOVJETSKIM ODLIKOVANJEM. London, 6. (A.F.P.) Moskovski radio je sporočil, da je bil odlikovan z redom Suvorova I. razreda, maršal Jugoslavije Tito, vrhovni poveljnik Narodno-osvobodilne vojske Jugoslavije. Kakor smo izvedeli je bilo pri tej priliki odlikovanih še drugih 43 pripadnikov N.O.V. Jugoslavije.

OPOZORILO GENERALA WILSONA. London 7. (Reuter) Vrhovni poveljnik Sredozemlja, general Wilson je poslal preko londonskega radija posebno sporočilo Jugoslovanom in Albancem, ki pravi: "Zvedel sem, da posamezniki in gotove politične organizacije na Balkanu pomagajo Nemcem, da bi se izkopal iz zagate. Ti posamezniki in organizacije poskušajo motiti napore rodoljubov pri izvrševanju njihovih domovinskih dolžnosti. Take akcije seveda izkoriščajo Nemci in pomenijo neposredno pomoč sovražniku. Zavezniki takih posameznikov in organizacij ne bodo trpeli. Sedanja vojna bo kmalu končana in ko se bo to zgodilo, ste lahko sigurni, da bodo vojni zločinci kaznovani, pa naj bo njihova

narodnost že kakršna koli. Če so že na Balkanu posamezniki ali organizacije, ki so zaradi neinformiranosti ali po zmoti sodelovali proti resničnim interesom zaveznikov, jih opozarjam, da svoja stališča nemudoma spremene, da ne bo prepozno. Dan plačila za Nemce se približuje, dan plačila pa tudi za tiste, ki so Nemcem pomagali. Opozoril sem vas." Gen. Wilson.

JUGOSLAVIJA PRED OSVOBOJENJEM

(Konec s 1. strani)

Drugačen pa je položaj, če so na vršacih in tesnih prehodih razpostavljeni junaški jugoslovanski bojovniki - v hrbtu sovražnika. Tako stanje je ustvaril na teh področjih maršal Tito. Nasprotno pa je dalmatinska obala severno od Splita precej pripravna za izkrcavanje zavezniških oboroženih sil. Znano je tudi, da naši bojovniki drže več dalmatinskih otokov v svojih rokah. Ti otoki so zavezniški vojski gotovo uspešno poslužili kot odskočna deska za naskok na obalo.

Doba sistematičnih letalskih napadov in improviziranih podvigov proti nemškemu zavojevalcu je za nami. Z generalno ofenzivo zaveznikov v Jugoslaviji in s splošnim napadom bojovnikov maršala Tita v notranjosti, se naši domovini odpira doba osvobojenja. Morala zavojevalca je gotovo močno oškrbljena po treh letih neprestanih gerilskih borb. Mogoče bodo že jutri grški osvobodilci dobili povelje za splošni udar na Nemce. Takrat bo pričel temeljit in splošni obračun s prusijaškimi tolovaji.

V južni Grčiji in na Egejskih otokih imajo Nemci menda šest divizij. Pred nekaj dnevi so listi poročali, da se Nemci pomikajo proti Solunu. Ti nemški ukrepi gotovo niso pomenili, da bi imeli Nemci namero umakniti se iz Balkana, pač pa so ti premiki prav gotovo bili določeni zato, da nadomestijo bolgarske čete v severni Grčiji in južni Srbiji, ki bi jih morebiti bolgarska vlada odpoklicala. Te nemške čete naj bi zajamčile prometne žile v Vardarski in Moravski dolini.

Poročila "Svobodne Jugoslavije" so v zadnjih dneh stalno naglašala, da so narodni borci železniško progo Niš-Sofija in Niš-Skoplje konstantno rušili. Kolikor je znano se tudi bolgarske čete do sedaj niso še umaknile iz zasedenih ozemelj, ki so jih zahrbtno zasedle 1.1941.

Sedanje kombinirane zavezniške operacije tako na vzhodu kakor tudi na zahodu Jugoslavije imajo pred seboj pa še večji strateški cilj, to je predrati čez Bosno, Slavonijo in Hrvaško v Ogrsko nižino in Avstrijo ter čez Slovenijo in Istro v Italijo.

Triletno nepretrgano osvobodilno delo jugoslovanskih bojovnikov maršala Tita bo že v prihodnjih dneh prejelo svoje krvavo zasluženo plačilo: OSVOBOJENJE. Obenem pa bodo narodni borci imeli največje zadoščenje ob umiranju prusijaških hord, ki bodo ostale brez preskrbe, brez prevoznih sredstev in brez vsakega upanja na kakršno koli pomoč, v balkanski mišnici.